

La **DANA** del 25 d'octubre 2024

Pluges torrencials, riuades, inundacions i irresponsabilitat

Armando Alberola Romà

Grup d'Investigació en Història i Clima · Universitat d'Alacant

Quan a mitjan desembre del passat any, **Josep Lluís Domènech** em va sol·licitar un article per a DAUALDEU que poguera connectar el dramàtic episodi de DANA patit en terres valencianes el 29 d'octubre amb els de riuades i inundacions catastròfiques que van tenir lloc segles arrere, vaig acceptar immediatament.

En els primers moments vaig pensar dedicar bona part de l'article a reflexionar sobre les característiques físiques, climàtiques i mediambientals del País Valencià, sobre la seua orografia i la complexitat de la seua hidrografia, amb rius de "llarg alè" que naixen més enllà de les fronteres del vell regne amb uns cabals importants que coexisteixen amb cursos fluvials molt curts que a penes porten aigua, però que es comporten com a rius-rambla per poc que descarreguen precipitacions importants. També vaig considerar la conveniència de posar sobre la taula el greu problema que, des de sempre, ha afectat les terres valencianes: l'habitual manca de precipitacions i la seua coexistència, en determinades estacions de l'any, amb excessos hídrics desmesurats. **Raimon**, el cantautor i poeta de Xàtiva, va resumir a la perfecció, de manera precisa i sàvia, aquest problema secular quan va escriure: si plou poc és la sequera, si plou massa és el desastre. I així ha sigut des que disposem de dades històriques. La pluja no sap ploure en aquest país nostre. I la solució no passa per portar-la a l'escola per ensenyar-la a ploure.

La solució exigeix, sobretot dels qui ens administren i dels qui depenen el nostre benestar i les nostres vides —els diem "polítics"—, assumir que habitem en un territori d'alt risc, cosa que obliga a conèixer-lo en profunditat per, d'aquesta manera, autoconvèncer-se que resulta ineludible no incrementar més els perills ja existents, reconèixer la necessitat de comptar amb plans, en constant actualització, per a prevenir situacions extremes i, arribat el cas, encarar-les amb garanties. Per descomptat que, per a això, es requereix invertir, sense regatejos gasius i imprudents, les quantitats que siguen necessàries. I, cas que arribe el pitjor —com va arribar el 29 d'octubre de 2025— tenir la responsabilitat, el coratge i la decència de saber estar on toca i no eludir responsabilitats. Des d'aquesta perspectiva vaig engiponar uns paràgrafs en els quals passat i present pretenien anar de bracet, establint comparacions i valorant actituds i resultats.

La solució exigeix, sobretot dels qui ens administren i de qui depenen el nostre benestar i les nostres vides -els diem "polítics"-, assumir que habitem en un territori d'alt risc.

No obstant això, el temps transcorregut des de llavors fins al moment en què concloc la redacció definitiva d'aquest article, però, sobretot, els comportaments indignes dels qui tenien i tenen l'obligació de garantir als habitants d'aquesta terra, almenys, una cosa tan sagrada com la vida, m'ha fet variar una miqueta els seus continguts; encara que sense renunciar al plantejament inicial.

Aquest 29 d'octubre de 2024 serà difícil d'oblidar en terres valencianes. Des de dies arrere els experts venien advertint que una perillosa pertorbació atmosfèrica podria descarregar quantitats ingents d'aigua en diversos punts de la península Ibèrica; fonamentalment, a les comarques centrals i septentrionals de València. El dia dels fets, des de ben d'hora i quan la pluja ja començava a descarregar amb fúria i abundància, les alertes estaven llançades i continuament s'actualitzava la informació. Les emissores de ràdio i les televisions donaven novetats en temps real del desastre.

"El que avisa no és traïdor", diu el vell refrany; però, a més, els estudis històrics tenen perfectament documentats, per a les nostres terres, episodis similars des del segle XIV amb indicació expressa d'àrees afectades, informació precisa de per on circula l'aigua en aquestes circumstàncies extremes, com s'obri pas ignorant llits corregits i envaïts per diferents obstacles, la violència amb la qual es condueix i les seues catastròfiques conseqüències materials i humanes. Aquests estudis històrics també detallen les conductes de

Pas nivell d'Alfara, Avinguda del doctor Gómez Ferrer, el 30 d'octubre de 2024. GUILLERMO BAIXAULI.

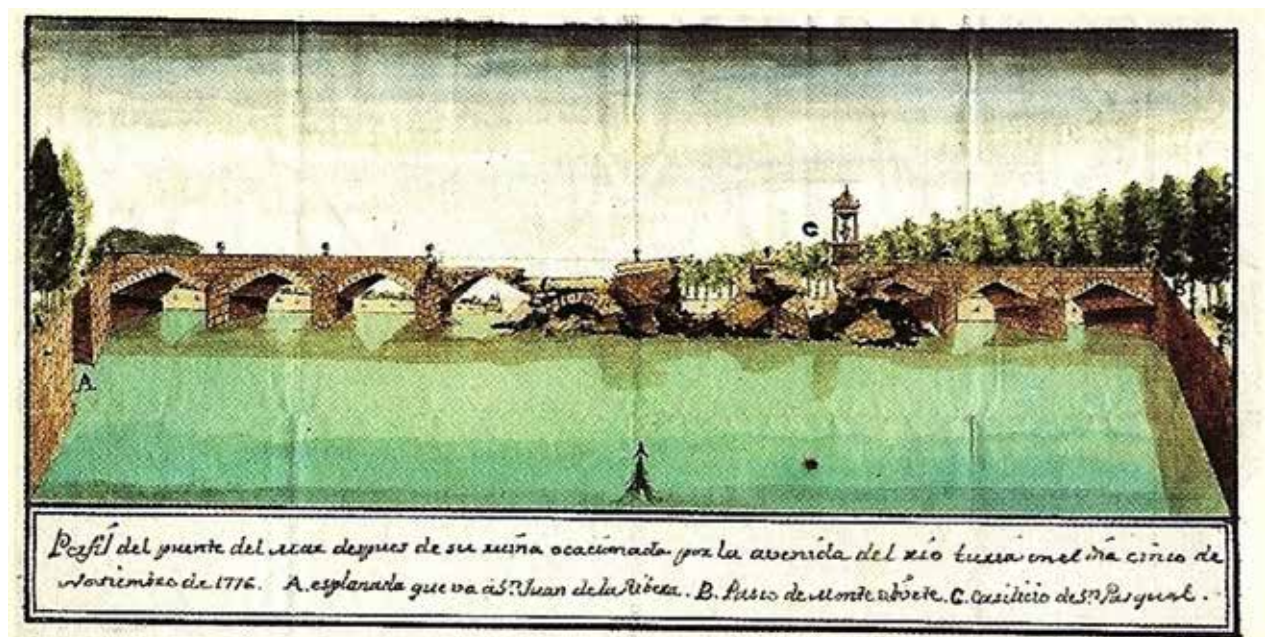
les autoritats del moment davant aquestes desgràcies i ens revelen que, generalment, van estar “en el tall” des del primer moment.

La Depressió Aïllada en Nivells Alts (DANA) del dia 29 d'octubre de 2024 va devastar més de 80 poblacions valencianes, va afectar més de 850 000 persones i va deixar, en el moment en què escric, 224 víctimes mortals sense comptar les persones desaparegudes. Potser a algú se li passa pel cap que una revista de divulgació científica i tecnològica com DAUALDEU poguera no ser lloc adequat per a assenyalar la irresponsabilitat, ineptitud, ineficàcia i insensibilitat dels qui tenien el deure ineludible de vetlar per la seguretat i la vida dels valencians i valencianes. Reconec que hi ha altres fòrums, però no per això vull deixar passar l'ocasió per a, com feien en segles passats els dietaristes, “guardar memòria” de la catàstrofe, però, sobretot, del comportament indigne d'alguns durant aquest esdeveniment extraordinari d'efectes catastròfics. Principalment de qui ostenta la màxima autoritat autonòmica. La raó és senzilla: perquè s'adquirisca consciència del que no ha de fer mai un responsable polític en aquestes situacions i perquè no quede en l'oblit tot el que les aigües van devastar amb violència inusitada.

De situacions com la viscuda durant el fatídic 29 d'octubre tenim exemples sobrats en segles passats. Sense anar-nos-en massa lluny, durant el segle XVIII la ciutat de València i el seu terme, però també altres comarques, van patir episodis hidrometeorològics extrems en els quals imponents precipitacions d'altíssima intensitat ho-

rària van ocasionar el desbordament de cursos fluvials i inundacions devastadores. Els nostres avantpassats sabien que, conclòs l'estiu i entrats ja en la tardor, i fins i tot arribant l'hivern, aquests processos atmosfèrics es produïrien. Tenien disposades algunes mesures de prevenció de limitada capacitat tècnica que sempre resultaven insuficients i, arribat el pitjor, s'encenien les alarmes, es mobilitzaven les autoritats i els diferents grups urbans per a fer front al desastre. Ningú no feia un pas arrere i tots estaven “al tall”, patrullant els carrers, controlant el nivell que aconseguien les aigües, vigilant defenses i dics, auxiliant els veïns, assegurant les cases que amenaçaven ruïna, desguassant baixos, botigues i magatzems, redactant informes i súpriques per a les autoritats centrals, etc., fins que les aigües es calmaven. Les riudes i inundacions patides per València en 1731, 1776 o 1783 són exemples paradigmàtics que es poden consultar en els estudis existents i que donen la mesura de com es gestionava un episodi hidrometeorològic extraordinari que destruïa i matava.

El recent i luctuós succés del 29O ha permès “visibilitzar” els estudis històrics que, al respecte, es venen desenvolupant des dels anys noranta del segle passat al nostre país on, ja ho he dit, “la pluja no sap ploure”. Aquests estudis, en gran manera desconeguts per l'opinió pública, posen de manifest la reiteració amb què aquests episodis hidrometeorològics extrems han vingut castigant el vessant mediterrani ibèric al llarg de la història durant els períodes tardorencs, però també els primaverals. En els dies immediats a la catàs-

«Perfil del puente del Mar después de la ruina ocasionada por la avenida del río Turia en el día cinco de noviembre de 1776. A. esplanada que va a Sⁿ. Juan de la Ribera. B. Paseo de Monte Olivete. C. Casilicio de Sⁿ. Pasqual.» Gravet de A. J. CAVANILLES.

De situacions com la viscuda durant el fatídic 29 d'octubre tenim exemples sobrats en segles passats.

trofe van aparèixer en la premsa diària algunes referències històriques. Les més, esmentaven el botànic il·lustrat **Antonio José Cavanilles**, autor a la fi de la centúria il·lustrada d'una magnífica obra en dos volums sobre la geografia, economia i població de l'antic regne valencià, qui al·ludeix el desastre ocasionat pel riu Túria sobre València, la seua horta i poblacions limítrofes. El botànic el datava l'any 1775; però la data és errònia perquè la calamitat es va produir el 1776.

Cavanilles també va advertir en el seu text sobre el perill que comportaven els cursos fluvials en el territori valencià, molt minvats en els seus cabals a conseqüència de la sequera quasi perenne que li és pròpia. Així, per exemple, ratllava el Túria de "mortal enemic"; considerava al Xúquer "enemic sempre terrible principalment en les avingudes" i ressaltava del barranc de Torrent que "el seu profund i ample llit sempre està sec, excepte en les avingudes quan rep tantes aigües i corre tan furiosament que destrueix tot el que troba". Com ara. Una ullada, per exemple, a les conseqüències dramàtiques provocades per la riuada i inundació de València i poblacions adjacents de finals d'octubre i principis de novembre de 1776 proporciona dades coincidents respecte de poblacions com Xiva, Aldaia, Paiporta, Vilamarxant, Torrent, Quart o Riba-roja del Túria i informa, a més, de la destrucció dels arcs centrals del pont de la Mar. Set anys més tard, una altra tremenda alteració atmosfèrica va provocar precipitacions que es van abatre sobre terres valencianes per

espai de tres mesos. València, la seua horta i poblacions pròximes van patir fins a tres riudes, amb les seues inundacions: una, el 23/24 de novembre, una altra el 9 de desembre i la tercera el 20/21 de desembre. A part de les inundacions i diferents afectacions a la ciutat i els seus ravals, les aigües van destruir les set séquies que proporcionaven reg a l'horta de València i alimentaven una quarantena de molins que preparaven la farina per al proveïment diari dels veïns. No hi ha constància que en aquesta ocasió hi haguera víctimes, i encara que els danys van ser quantiosos l'experiència de la riuada de 1776 va servir perquè les autoritats estiguessen alerta i prestes per a resoldre qualsevol contingència. Es van comportar com devien i s'esperava d'elles. I amb notable escassetat de mitjans.

Aquests episodis singulars, breument ressenyats, es venen repetint des de fa segles. En els nostres dies amb major reiteració i extremisme si cap, a conseqüència de l'acció antròpica i del canvi climàtic al qual estem abocats sense remissió. Les aigües, per poc que es produïsquen episodis hidrometeorològics extraordinaris, -les grans protagonistes de les quals són les precipitacions d'altíssima intensitat horària-, recorren immediatament amb violència extrema pels itineraris que li són propis des de temps immemorial, no es detenen davant res, destrueixen tot el que troben al seu pas i arrabassen vides sense compassió. La Història ens ho recorda i adverteix. Però hi ha els qui prefereixen no atendre-la, mirar cap a un altre costat, ignorar les seues responsabilitats i menysprear el sofriment dels qui ho perden tot. Inclosa la vida. I, damunt, mentint sense parar. Com ja hem dit més amunt, el País Valencià és un territori d'alt risc les conseqüències del qual no s'han de menysprear. Però haver de dependre d'irresponsables, incapaços, imprudents i, per si no fora prou, mentiders, constitueix un risc afegit inacceptable.

Una història llarga d'**aiguades, riuades i pantanades**

Aiguà de 1957, Xàbia. Arxiu Museu Soler Blasco de Xàbia.

Riuada de 1957, València.
Història de la ciutat de València.
FVMP

Pantanada de 1982, La Ribera.
Falla Malva.

Pont de Beniarbeig, 2007.
Joanbanjo.